

Xevi Camprubí, *La premsa a Catalunya durant la Guerra de Successió*, València, Publicacions de la Universitat de València, 2016, 191 pp., ISBN: 978-84-9134-014-0

El present estudi de Xevi Camprubí analitza com funcionava la premsa a Catalunya des de finals del segle XVII fins als primers anys de dominació borbònica. Els papers impresos sobre el conflicte successori —a favor d'un o altre bàndol— foren molt abundants, com demostren els treballs d'investigadores i investigadors com María Teresa Pérez Picazo sobre la publicista durant aquest període en la Monarquia Hispànica,¹ però el treball de Camprubí ens permet conèixer amb detall com s'elaboraven les notícies, la seua finalitat o els impressors més rellevants de Catalunya. El volum és una síntesi i adaptació de la tesi doctoral de l'autor de l'obra, dirigida pel Dr. Agustí Alcoberro, en format llibre, per facilitar-ne la lectura; per aquesta raó, ha eludit moltes notes a peu de pàgina i referències documentals d'arxius i biblioteques.

El llibre comença fent una ullada a la impremta i als impressors barcelonins de l'últim terç del segle XVII, que per a l'autor fou el moment de consolidació dels impresos de poca extensió com a fenomen popular, el que s'anomena *literatura de canya i cordill*, que es venien a les ciutats i pobles per un preu assequible per a quasi totes les capes socials. El negoci editorial va adquirir un gran prestigi al llarg del sis-cents, «però els professionals d'aquest sector foren incapaços de situar-se, com pretenien, a nivell dels artistes» (p. 27) perquè els fou denegada la petició que sol·licitava que es reconegués el negoci de la impremta com un ofici liberal. Malgrat que les impremtes de Barcelona es consolidaren amb la producció i venda de notícies locals o pròximes, la premsa periòdica —amb els esdeveniments més rellevants d'arreu d'Europa— tardà a assentar-se a Catalunya en comparació amb altres territoris com Madrid o París. La premsa de l'època moderna existia gràcies a un sistema de correu organitzat —amb la creació d'estafetes— que permetia informar la població del que passava o el que es decidia en diferents llocs d'Europa. Els impressors catalans intentaren introduir gasetes al Principat però no es consolidaren: per la falta de suport institucional —a diferència de Madrid, on les institucions fomentaren la creació de la *Gaceta ordinaria de Madrid* al 1677—, per les constants guerres en les quals estava immersa Catalunya i per la inseguretat dels camins a causa del bandolerisme «ja que, a principis del segle XVII, quan la periodicitat començava a agafar forma per tot Europa, el bandolerisme català vivia el seu moment més àlgid» (p. 37).

1. María Teresa Pérez Picazo, *La publicista española en la Guerra de Sucesión*, Madrid, CSIC, 1966.

El 1683 —amb el setge que els otomans feren a Viena— es consolidaren les gasetes a Catalunya, però eren simples reedicions de periòdics d'altres llocs d'Europa. El primer periòdic català va nèixer al 1695 —*La gazeta de Barcelona*— fruit de l'interès de la població per les campanyes contra els francesos i del bon moment econòmic que vivia el Principat. Camprubí també analitza la importància que tingueren els ambaixadors i espies, ja que aquestes figures institucionals transmetien informació —per mitjà de cartes normalment— als territoris d'origen. Els impressors buscaven publicar notícies el més prompte possible, des del moment que ocorrien els esdeveniments, i això va portar alguns editors a publicar informació sense contrastar i que podia no ser certa. Per tant, si Catalunya tingué una important impremta fou gràcies a «l'impuls empresarial d'uns quants impressors que van fer tot el possible per la implantació definitiva de la premsa periòdica» (p. 152).

Però fou en la Guerra de Successió quan la premsa catalana «va assolir el seu punt més alt de tota l'època moderna, tant en termes quantitius com qualitius» (p. 152). Segons l'autor, això es produí —entre altres raons— perquè Barcelona des de 1705 es convertí en seu d'una cort reial i Carles III d'Àustria atorgà el càrrec d'*impressor del rei* a l'impressor català Rafael Figueró. La present obra estudia de manera detallada la tasca realitzada per Figueró perquè des de les seues planxes eixiren multitud d'impresos que contaven el que passava en el conflicte bèl·lic. Aquest empresari tenia connexions amb altres professionals de la impremta dels territoris de la Corona d'Aragó, i aquest fet va possibilitar que la informació entre capitals com Barcelona, València o Saragossa fluís amb rapidesa. Després del moment d'auge editorial que significa la Guerra de Successió, Xevi Camprubí analitza les conseqüències que patiren la premsa i els impressors catalans després del setge de 1714, tot destacant: el cessament de Figueró com a *impressor del rei* i la seua substitució per un altre impressor fidel a la causa borbònica. El nombre d'impremtes i textos impresos disminuïren després de la guerra, la pressió fiscal als professionals d'impremta augmentà i es desenvolupà una intensa censura per eliminar la propaganda austriacista. Malgrat això, els textos i les cartes dels exiliats austriacistes continuaren entrant a la capital catalana d'amagat.

La recerca de Camprubí ens mostra que els plecs solts o gasetes foren productes de consum popular perquè la indústria editorial catalana estava capacitada per imprimir notícies a gran escala i a preus assequibles, que feia que totes les capes socials poguessin accedir a aquests materials. La lletra impresa, durant tota l'època moderna, no fou una cosa aliena per a les classes populars, com demostren els estudis de Ricard Expósito, perquè des del segle XVI en diferents parts de Catalunya existia una pràctica decidida d'escolarització. Fins i tot les famílies pageses— sobretot les benestants però també les pobres— necessitaven saber les primeres lletres per dur endavant els seus

afers quotidians.² Per tant, el nombrós corpus d'impresos que ens presenta l'estudi de Camprubí respon a una demanda creixent de la població per estar informada, perquè a principis del XVIII molta gent podia accedir al contingut de les impressions per mitjà d'una lectura directa o indirecta.

El llibre que ara ens ocupa no es limita sols a la premsa catalana, sinó que va més enllà i analitza la premsa europea des d'agost de 1705 —l'any que l'armada austriacista desembarcà a Altea— fins a l'octubre de 1714. L'autor hi aporta 54 fragments de notícies relacionades amb la Guerra de Successió publicades en periòdics de renom com *La Gaceta de Madrid*, *La Gazette de Berne*, *La Suite de Nouvelles d'Amsterdam*, *La Gazette de Leide*, *The London Gazette*, entre d'altres, on es pot observar que la selecció de les notícies i la manera de contar-les depenia de l'afinitat al bàndol borbònic o austriacista, sobretot si es tractava de premsa francesa i anglesa.

Podem afirmar que el treball de Xevi Camprubí aporta informació innovadora i esclaridora al voltant del món de la lletra impresa durant el conflicte successori. El volum està perfectament documentat i, tot i ser és un estudi històric, també és lectura indispensable per a periodistes i filòlegs especialitzats en la literatura d'època moderna. De ben segur que aquesta obra donarà lloc a altres investigacions per al cas català i, també, aquelles centrades als territoris del Regne de València o d'Aragó, on també existia una important impremta.

Register for free at <https://www.scipedia.com> to download the version without the watermark

Augusto Linares Planells

Universitat de València

allinaresplanells@gmail.com

ORCID 0000-0001-8815-8002

2. Ricard Expósito Amagat, *Nivells d'alfabetització i pràctiques culturals en la Catalunya moderna: aprendre de llegir, escriure i comptar*, Barcelona, Gregal, 2016.